

Perge'den bir İmparator Kültü Rahibi Portresini Kimliklendirme Önerisi

Aşkım ÖZDİZBAY*

Perge 2005 yılı kazı sezonunda, kuzey-güney doğrultulu Sütunlu Caddede oluşturulmuş meydanın kuzey girişi yakınında, İmparator Kültü rahibi tacı taşıyan bir erkek ve bir kadına ait iki portre başı bulunmuş¹ ve bunlar İ. Delemen tarafından bir makale olarak yayımlanmıştır². Erkek portre başı, ince grenli mermermen işlenmiştir ve yüksek kaliteli işçiliği ile dikkat çekmektedir. Yüzeyi perdahlanmış eser, hafifçe kendi soluna dönmüş uzun bir yüz, alçak alın, kuvvetli kaş kemerleri, gözbebekleri matkapla oyulmuş büyük gözler, düşük gözkapakları, kemerli bir burun ve dolgun dudaklara sahiptir. Matkapla şekillendirilmiş gür ve dalgalı saç, kısa bir sakalı vardır. Arkası bir örtüyle kaplanmış baş, yedi büst içeren bir taçla süslenmiştir. Portrenin ikonografisi muhtemelen kırklu yaşlarının başında, sosyal statüsü hayli yüksek olan bir İmparator Kültü rahibinin betimlendiğine işaret etmektedir. Üslup ve işçilik özellikleri sonucu portrenin, Antoninuslar dönemi özellikleri gösterdiği saptanıp, Marcus Aurelius döneminin sonu, Commodus döneminin başına (İ.S. 180 civarı) tarihlenmiştir³ (Res. 1).

İmparator Kültü rahibi portresi, yukarıda bahsedildiği üzere, malzeme ve işçilik açısından oldukça kalitelidir; üslup açısından ise döneminin portre sanatının hem imperyal, hem de özellikle saçlarda yerel özelliklerini sergiler. Bu özellikleriyle Antoninuslar dönemi portrelerinin seçkin örnekleri arasındaki yerini almıştır. Bu bağlamda, bu makalede ele alınacak olan portrenin kimliği meselesiyle, onun kişilik kazanacağı ve önemini daha da arttıracığı şüphesizdir⁴.

Roma İmparatorluğu'nda politika ve dinin bütünlüğünü sağlamak amacıyla kullanılmış bir araca dönen İmparator Kültü, Roma hakimiyetinin meşruiyeti ve propagandasının en etkili araçlarından biriydi. Octavianus'un İ.O. 29'da, Asia ve Bithynia kentlerine kendisi ve aile bireyleri adına tapınak kurulması için izin vermesiyle çok hızlı yayılan bu kültle birlikte, özellikle Küçük Asia'daki kentler, yönetimine ve hanedana bağlılıklarını göstermek için sahip olmaya çalışıkları prestijli neokoros (tapınak bekçiliği) unvanı için birbirleriyle adeta

* Dr. Aşkım Özdzızbay, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı Ordu Cad. No. 196, Laleli 34134 İstanbul. E-posta: aozdizbay@hotmail.com.

Bu makale hazırlanırken gördüğüm değerli katkılardan dolayı Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu, Prof. Dr. İnci Delemen, Yrd. Doç. Dr. Sedef Çökay-Kepçe ve Arş. Gör. Aliye Erol'a (M.A.) teşekkürlerimi sunarım.

¹ Portre başlarının bulunduğu yıla ait Perge Kazı Raporu için bk.: Abbasoğlu 2006.

² Delemen 2009, 173-184.

³ Delemen 2009, 173-174, 176.

⁴ Bu durumu İ. Delemen de, özellikle makalesinin sonuç bölümünde belirtmiştir. Bk.: Delemen 2009, 177.

yarışmaya başlamışlardır⁵. Bu kült için ya bir tapınak inşa ediliyor, ya var olan bir tapınak ve kültle İmparator Kültü birleştiriliyor ya da hamam-gymnasion komplekslerinde bir salon ayrıliyordu. Perge'de bir İmparator Kültü Tapınağı olduğuna dair henüz ne arkeolojik ne de epigrafik bir kanıt olmasa da, Güney Hamam palaistrasında bir kısmın İmparator Kültü için ayrıldığına dair güçlü veriler vardır⁶.

Perge'nin ne zamandan itibaren neokoros unvanını aldığına dair nispeten geç, ancak oldukça ünlü bir yazıt kanıt sunmaktadır. Macellumun kuzeyindeki caddede (Tacitus Caddesi) bulunan ve Tacitus Dönemi'ne (İ.S. 275-276) tarihlenen yazitta Perge övülürken, kentin, Vespasianus Dönemi'nden beri neokoros unvanına sahip olduğu da belirtilir⁷. Ayrıca bu yazita göre, Pamphylia'da ilk neokoros unvanını Perge almış olmalıdır⁸.

Kentte İmparator Kültü, yine Pergeli zengin bir ailenin, aslen İtalya kökenli Iulii Cornuti'nin bir üyesinin çabalarıyla kurulmuş olmalıdır. S. Şahin tarafından bu kişinin Kuzey Gymnasion/Cornutus Palaistrası'nı yaptıran C. Iulius Cornutus'un oğlu C. Iulius Cornutus Bryoninus olduğu ileri sürülmür⁹. C. I. Cornutus Bryoninus, Galatia Eyaleti'ne bağlı Claudiconium ve Konane kentlerinin halkı tarafından, Flaviuslar dönemine tarihlenen yazıtlarla İmparator Kültü başrahibi olarak onurlandırılmıştır. Bu kişi ayrıca, kardeşleri C. I. Cornutus Tertullus ve C. I. Cornutus Trebonnianus tarafından onurlandırıldığı yine Flaviuslar dönemine tarihlenen diğer yazıtlarda, İmparator Kültü başrahibi ve kültle bağlantılı on yılda bir düzenlenen Büyük İmparator Oyunlarının (Megala Kaisareia) agonothetesi olarak geçmektedir. Bu durumda C. I. Cornutus Bryoninus'un bu görevleri Perge'de muhtemelen ilk üstlenen kişi olduğu için övülmesi söz konusudur¹⁰. S. Şahin ayrıca, bu kişinin, Claudiconium'da İmparator Kültü başrahipliği yapmış Claudius'un azatlısı Tiberius Claudius Plocamus ile birlikte, Perge'de Vespasianus döneminde İmparator Kültü'nü kurduğunu ileri sürmektedir¹¹.

Bu ailenin üyelerinden C. Iulius Caesius Cornutus ve Gnaeus Postumius Cornutus ile kardeşi de, yine Flaviuslar döneminde İmparator Kültü başrahipliği yapmışlardır¹². Flaviuslar döneminde bu görevi üstlenen bir başka Pergeli ise, kentteki Demetrios-Apollonios Takı'nı kardeşi ile birlikte yapmıştır Apollonios ile aynı kişi olduğu ileri sürülen

⁵ Küçük Asya'da İmparator Kültü için bk.: Mellor 1975; Price 1985; Burrel 2004; ayrıca bk.: Mitchell 1993, 100-117.

⁶ Güney Hamam'daki İmparator Kültü Salonu için bk.: Özdzibay 2008a, 55-56.

⁷ Yazıt için bk.: Kaygusuz 1984, 1-8; Merkelbach - Şahin 1988, 115-116 no. 22; Roueché 1989, 206-228; Weiss 1991, 353-392; Merkelbach *et al.* 1997, 69-74; Şahin 2004, 50-58, no.331.

⁸ B. Burrel'e göre Provincia Lycia et Pamphylia'nın İmparator Kültü Tapınağı Vespasianus tarafından bahsedilmiş olsa da, kült Augustus ve Roma adına kurulmuştur. Burrel 2004, 175.

⁹ Şahin 1995, 1; Şahin 1999b, 438; C. Iulius Cornutus Bryoninus'un C. Iulius Cornutus'un en büyük oğlu olması gerektmektedir. Şahin 1999a, 32; Özdzibay 2008a, 191-192.

¹⁰ Şahin 1999a, 57; yazıtlar için bk.: Şahin 1999a, 55-60 no. 42-45.

¹¹ Bk.: y. dn. no. 10. Ikonion asilli, İmparator azatlısı ve İmparator Kültü başrahibi Tiberius Claudius Plocamus'un İmparator Claudius'un azatlısı olduğu, Perge'de 2004-2005 kazı sezonlarında bulunan Latince iki yazıtlı kesin olarak anlaşılmıştır. Bu kişinin arkadaşları, Claudius Dönemi'nde "Provincia Galatica et Pamphylia"nın procuratoru Sextus Afranius Burrus ve Claudius ve Nero Dönemlerinde "Provincia Galatica et Pamphylia"nın procuratoru Lucius Pupius Praesens için diktirdiği onurlandırma yazılarıyla da, uzun süredir tartışılmakta olan, Pamphylia'nın hangi dönemde Lykia ile birleştirildiği sorunu, Vespasianus Dönemi olarak kesin bir şekilde çözümlenmiştir. Bu yazıtlar için bk.: Özdzibay 2008a, 27-31; Özdzibay 2008b, 860; ayrıca bk.: Onur 2009, 300 dn. 4.

¹² C. Iulius Caesius Cornutus için bk.: Şahin 1999a, 32, 60 no. 46-47; Cn. Postumius Cornutus için bk.: Şahin 1999a, 88-90 no. 60.

Tiberius Claudius Apollonios'tur¹³. Böylece, Iulii Cornuti ailesi, bu kültür Perge'de kurulması ve yerleşmesini üzerine almış görünmektedir. Hadrianus döneminde ise, güçlenen bir başka aile, Plancii Vari, bu görevi Pergeli ünlü kadın euergetes Plancia Magna aracılığıyla sürdürmüştür¹⁴. Bu durum, İmparator Kültü başrahipliğinin en erken Vespasianus Dönemi'nde diğer Pamphylia ve Lykia kentlerinde çoğunlukla Italik kökenliler tarafından üstlenilmesiyle uyuşmaktadır. Anlaşılan Roma ile daha yakın ilişkiler içinde bulunan Italik aileler, bu kültür sonradan yerleşikleri yeni vatanlarında gelişmesi için çabalamışlardır. Yerli aileler ise bu görevi daha çok Traianus döneminden itibaren üstlenmeye başlamış olsalar da¹⁵, Perge'de bu durum yerli bir aileye mensup olduğu anlaşılan Tiberius Claudius Apollonios'un Flaviuslar dönemindeki başrahipliğiyle daha erken görülmektedir.

Perge'den Antoninuslar döneminde İmparator Kültü başrahibi olarak, Titus Aelius Aurelius Asklepiades¹⁶ ve Cn. Pedanius Valerianus'a ait yazıtlar bulunmaktadır¹⁷. Ancak, sadece Cn. Pedanius Valerianus'a ait yazıtlar, kuzey-güney doğrultulu Sütunlu Cadde ve her iki sütunlu caddelerin birleştiği kavşakta yer almaktadır (Res. 2). Bu yazıtlardan ilki, kavşağın güneydoğu köşesinde yer alan kireçtaşından bir kaide üzerindedir (IK Perge I, no. 180). Kaidenin sunak formlu profilli üst kısmının caddeye bakan yüzeyinde iki satırlık Eski Yunanca onurlandırma yazımı yer alır. Yazıtta, Gerousia tarafından İmparator Kültü başrahibi (*ἀρχιερέα τῶν Σεβαστῶν*) olarak onurlandırılan Cn. Pedanius Valerianus'un ismi okunmaktadır. Kaide üzerindeki kısmın sağ tarafı kırık ve eksik olduğundan, yazının “τῶν Σεβαστῶν” ibaresini içermesi gereken kısmı S. Şahin tarafından tamamlanmıştır. Bu tamamlama hem kırık kısma sığacak harf sayısı hem de yazının içeriği dolayısıyla şüpheye yer vermeyecek doğruluktadır¹⁸. Cn. Pedanius Valerianus ile ilgili bir başka Eski Yunanca yazıt, kuzey-güney doğrultulu Sütunlu Caddede oluşturulan meydanın yaklaşık 50 m kuzeyindeki, küçük kilise (Planda U) içerisinde yer almaktadır (IK Perge I, no. 181)¹⁹. Söz konusu yazıt, kilise içerisinde devşirme malzeme olarak kullanılmış olup, kireçtaşından büyük bir kaidenin muhtemelen orta kısmını oluşturan dikdörtgen bir blok üzerindedir. Yazılı bloğun ait olduğu büyük kaide üzerinde Cn. Pedanius Valerianus'un bir heykeli bulunuyor olmaliydi. Oldukça iyi korunmuş yazıt üzerinde Geraioi'un Cn. Pedanius Valerianus'u onurlandırdığı okunmaktadır. Bu yazıtla söz konusu kişinin atlı sınıfından (ordo equester) bir logistes (curator) olduğu öğrenilmekte, ancak İmparator Kültü başrahipliği görevinden bahsedilmemektedir.

Antoninuslar döneminde hayli etkili ve statüsü yüksek biri olduğu anlaşılan Cn. Pedanius Valerianus'un Perge vatandaşı olduğu, kendisi hakkındaki onurlandırma yazıtlarında belirtilmez. Ancak, kuzey-güney doğrultulu Sütunlu Cadde üzerinde, kendisi için iki yazıt dikilmesi Pergeli olduğunu düşündürmektedir. Perge vatandaşı olduğuna dair kanıt ise dolaylı bir yoldan edinilmektedir. Söz konusu kanıt, her iki sütunlu caddenin kesiştiği

¹³ Şahin 1995, 2 no. 1; Şahin 1999a, 81-84, no. 58; Şahin 1999b, 441, no. 3; Şahin 2003, 171 no. 2.

¹⁴ Şahin 1999a, 161-164, no. 123-125.

¹⁵ Gökalp 2001, 135.

¹⁶ Şahin 1999a, 197-198 no. 179.

¹⁷ Şahin 1999a, 198-199 no. 180-181.

¹⁸ Yazıt için bk.: Şahin 1999, 198-199 no. 180.

¹⁹ Yazıt için bk.: Şahin 1999, 199 no. 181.

kavşağın güneydoğusundaki bir yazıtın gelmektedir (IK Perge I, no. 182)²⁰. Mermere bir kaide üzerinde bulunan ve Antoninuslar dönemine tarihlenen Eski Yunanca yazıtına göre, Boule tarafından onurlandırılan Boule üyesi (bouleutes), aynı zamanda demiourgosluk ve gymnasiorikhosluk da yapmış Cn. Pedanius Saturninus Philotes, Cn. Pedanius Valerianus ile yakın akraba olmalıdır²¹. Böylece, Cn. Pedanius Saturninus Philotes'in Perge vatandaşı bir bouleutes olduğunu belirten bu yazıyla birlikte, onunla yakın akraba olan Cn. Pedanius Valerianus'un da Pergeli olduğu söylenebilir. Daha da ötesi, eğer söz konusu kişiler yakın akrabalarsa, "Philotes" isminden dolayı bunların İtalik kökenli olmadıkları da ileri sürülebilir.

Eldeki epigrafik kanıtlarla, İmparator Kültü başrahibi portresinin buluntu yeri birlikte değerlendirecek olursa, portre sahibinin kimliği bağlamında bir tahmin yapılabılır. Söz konusu portre, kuzey-güney doğrultulu Sütunlu Caddenin doğu ve batı porticoslarının ve arkasındaki dükkanların yaklaşık 6,50 m geriye çekilmesiyle oluşturulmuş, 7. ve 8. insulaları kapsayan geniş bir meydanda bulunmaktadır²² (Res. 3). Meydanın, batı ve doğu kısımlında korunmuş kaliteli mermer kaplamaları ile porticosunu oluşturan bir çok sütunun önündeki yazıt ve kazısı esnasında dolgu toprakta bulunan çok sayıda bronz ve mermer heykel parça ve başlarından anlaşıldığı kadariyle²³, kentin ileri gelenlerinin, yararı dokunanların (euergetai) onurlandırıldığı ve kentte tapım gören tanrı/tanrıçalar için heykellerin dikildiği özel bir reprezentasyon alanı olarak planlandığı açıktır. Meydanın sonraki dönemlerde de önemini koruduğu geçirdiği antik onarım ve değişikliklerden anlaşılmaktadır. Nitekim daha sonra meydanın kuzey ve güneydeki girişleri, porticustan, ortalarında basamaklı kapilar bulunan yüksek duvarlarla ayrılmıştır. Geç Antik ve Bizans Dönemi'nde meydan ve önündeki caddenin doğu kısmı yaklaşık 50 m kuzeye inşa edilmiş, caddeyi dikey olarak kesen doğu-batı doğrultulu küçük bir kiliseyle ve yine yaklaşık 50 m güneye inşa edilmiş P1 anıtiyla ulaşımı kapatılmıştır. Meydanın ulaşımı kapanmasının öncesi veya sonrasında, bütün 7. ve 8. insula önündeki porticus önü, bazıları yazılı olan devşirme kireç taşı bloklarla yükseltilmiş bir tabanla kaplanmıştır. Söz konusu tabanın caddeyle birleştiği kısımdaki levhaların üzerine ise küçük postamentler yerleştirilerek, cadde ve meydan birbirinden parapet levhalarıyla ayrılmıştır. Anlaşılan, geç Antik veya Bizans Dönemi'nde bu alan önemini korumuş, ancak reprezentatif işlevini kaybedip, başka bir amaçla yeniden düzenlenmiştir. İmparator Kültü rahibinin portresi de tam olarak, bu meydanın kuzey sınırını oluşturan duvarın hemen güneybatisında, porticus önündeki taban levhaları arasında oluşmuş bir boşlukta, baş aşağı gömülü şekilde bulunmuştur. Böylece söz konusu portrenin ve yukarıda bahsedilen diğer heykellerin, Roma İmparatorluk Dönemi'nde özenle

²⁰ Yazıtın ilk satırı [ἡ Βουλὴ] şeklinde tamamlanmıştır. Ancak yazıtın 1. satırında geçen "παρέσαυτης" ibaresi, Cn. Pedanius Saturninus Philotes'in Boule üyesi olduğunu kanıtlamaktadır. Yazıt ve hakkındaki yorumlar için bk.: Şahin 1999, 200-201 no. 182.

²¹ S. Şahin bu akrabalığın derecesi hakkında kesin bir yorumda bulunmamakta, ancak parantez içerisinde soru işaretiley kardeş olmaları ihtimalini belirtmektedir. Şahin 1999, 200.

²² Caddede oluşturulan meydanın doğu porticosuna ait olan kısmı 1975 yılında açığa çıkarılmıştır. bk.: İnan 1977, 703. Batı kısmında ise 2003 ve 2005 yılı kazıları esnasında çalışmalar yapılmış olup, büyük kısmı açığa çıkmıştır. bk.: Abbasoğlu 2004, 46-47; Abbasoğlu 2005, 69-70; Abbasoğlu 2006, 48-49.

²³ Bu alanda çeşitli portre başlarının yanı sıra, 1975 yılı kazılarında doğu kısımda diademli bir Artemis başı, 2003, 2005 kazıları sırasında ise batı kısımda Asklepios'a ait olması gereken mermer bir baş, Hygieia'ya ait olması muhtemel giyimli bir torso ile normal ölçülerden büyük bronz bir sağ ayak da bulunmuştur. Bu meydanda bulunmuş heykeller için bk.: İnan 1976, 703; Abbasoğlu 2004, 46-47; Abbasoğlu 2005, 69-70; Abbasoğlu 2007, 48-49; Delemen 2009.

oluşturulmuş bu meydan içerisinde, yerini tam belirleyemediğimiz bir yerde dikili olduğu, ancak geç Antik-Bizans Dönemi'nde, meydan yeniden şekillendirilirken, tabanı doldurmak için kullanıldığı öne sürebilir²⁴.

Yukarıda anlatılanlar neticesinde, Pergeli İmparator Kültü başrahibi, atlı sınıfından (ordo equester) curator Cn. Pedanius Valerianus'un, Antoninuslar döneminde kuzey-güney doğrultulu Sütunlu Cadde ve kavşak üzerinde, en az iki defa onurlandırıldığı anlaşılmaktadır. Kuzey-güney doğrultulu Sütunlu Cadde üzerinde Antoninuslar döneminden İmparator Kültü başrahibinin onurlandırıldığı başka bir yazıtın bulunma olasılığı, caddenin hemen hemen tümü kazıldığı için artık çok düşük bir olasılıktır. Perge'de şimdide kadar yapılan kazılar sonucu bulunan dört adet İmparator Kültü tacı taşıyan portreden sadece ikisi Antoninuslar Dönemi'ne (İ.S. 180 civarı) tarihlenmiş ve kuzey-güney doğrultulu Sütunlu Caddede bulunmuştur²⁵. Böylelikle, Cn. Pedanius Valerianus ile ilgili yazıtlar ve İmparator Kültü Rahibi portresi, bulunlu yerleri ve tarihlenmeleri itibarıyla, henüz başka portre ve yazıtların bulunmaması da göz önüne alındığında, birbirleriyle uyuşmaktadır. Böylece, bu iki yazıtın, İmparator Kültü başrahibi portresine ait heykelin yazıtları olduğu tam olarak belirlenemese de, içeriklerinde onurlandırılan Cn. Pedanius Valerianus'un, söz konusu portrede betimlenen kişi olduğunu, mevcut veriler doğrultusunda ileri sürmek mümkündür. Bununla birlikte, portrenin bir rahipten ziyade, Cn. Pedanius Valerianus'un İmparator Kültü başrahibi olarak anılması sebebiyle, bir başrahibi betimlediği de düşünülebilir.

²⁴ Bk.: y. dn. no. 23.

²⁵ Bu iki portre başıyla Perge'de İmparator Kültü başrahibi tacı taşıyan portre sayısı, 2005'te bulunanlar ile dörde ulaşır. Böylece kent, Küçük Asya şehirleri içinde Ephesos ve Aphrodisias'tan sonra bu tacı taşıyan portre sayısı bakımından üçüncü sıraya yerleşir. Delemen 2009, 177.

Kısaltmalar ve Kaynakça

- Abbasoğlu 2004 H. Abbasoğlu, "Perge 2003", Anmed 2, 2004, 45-48.
- Abbasoğlu 2005 H. Abbasoğlu, "2004 Yılı Perge Kazı ve Onarım Çalışmaları", Anmed 3, 2005, 67-71.
- Abbasoğlu 2006 H. Abbasoğlu, "Perge 2005", Anmed 4, 2006, 48-49.
- Abbasoğlu 2007 H. Abbasoğlu, "Perge 2006", Anmed 5, 2007, 54-58.
- Burrel 2004 B. Burrel, *Neokoroi Greek Cities and Roman Emperors* (2004).
- Delemen 2009 İ. Delemen, "Two new Portrait Heads with Priestly Crown from Perge", Adalya XII, 2009, 173-184.
- Gökalp 2001 N. Gökalp, *Roma İmparatorluk Çağında Likya ve Pamfilya Kentlerinde Ünlü Ailelerin Prosopografyası* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya 2001).
- Kaygusuz 1984 İ. Kaygusuz, "Perge: unter Kaiser Tacitus Mittelpunkt der Welt", EpigrAnat 4, 1984, 1-8.
- Mellor 1975 R. Mellor, *ΘΕΑ POMH, The Worship of Goddess Roma in the Greek World* (1975).
- Merkelbach – Şahin 1988 R. Merkelbach – S. Şahin, "Die publizierten Inschriften von Perge", EpigrAnat 11, 1988, 97-170.
- Merkelbach *et al.* 1997 R. Merkelbach *et al.*, "Kaiser Tacitus erhebt Perge zur Metropolis Pamphylien und erlaubt einen Agon", EpigrAnat 29, 1997, 69-74.
- Mitchell 1993 S. Mitchell, *Anatolia: Land, Men and Gods in Asia Minor* (1993).
- Onur 2009 F. Onur, "The Roman Army in Pamphylia: From the Third to Sixth Centuries A.D.", Adalya XII, 2009, 299-318.
- Özdizbay 2008a A. Özdzızbay, *Perge'nin M.S. 1.-2. Yüzyillardaki Gelişimi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2008).
- Özdizbay 2008b A. Özdzızbay, "Pamphylia-Perge Tarihi ve Roma İmparatorluk Dönemi Öncesi Perge'nin Gelişimi: Güncel Araştırmalar Işığında bir Değerlendirme", İ. Delemen *et al.*, (ed.), Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı, Euergetes, Festschrift für Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu zum 65. Geburtstag (2008) 839-872.
- Price 1985 S. R. F. Price, *Rituals and Power: The Roman Imperial Cult in Asia Minor* (1985).
- Roueché 1989 C. Roueché, "Floreat Perge", Images of Authority, Papers Presented to Joyce Reynolds on the Occasion of her Seventieth Birthday, M. M. Mackenzie *et al.* (ed.) (1989) 206-228.
- Şahin 1995 S. Şahin, "Studien zu den Inschriften von Perge II: Der Gesandte Apollonios und seine Familie", EpigrAnat 25, 1995, 1-24.
- Şahin 1999a S. Şahin, Die Inschriften von Perge I, IK 54 (1999).
- Şahin 1999b S. Şahin, "Perge Territoriumundaki Antik Varsak Yerleşimi : Lyrboton Kome-Elaibaris", Çağlar Boyunca Anadolu'da Konut, Çağlar Boyunca Anadolu'da Konut Sempozyumu 5-7 Haziran 1999 (1999) 437-445.
- Şahin 2003 S. Şahin, "Die Inschriften", H. Abbasoğlu - W. Martini (ed.) *Die Akropolis von Perge: Survey und Sondagen 1994-1997*, Band 1 (2003) 167-174.
- Şahin 2004 S. Şahin, Die Inschriften von Perge II, IK 61 (2004).
- Weiss 1991 P. Weiss, "Auxē Perge. Beobachtungen zu einem bemerkenswerten städtischen Dokument des späten 3. Jahrhunderts n. Chr.", Chiron 21, 1991, 353-392.

Imperial Cult and some other cults, and their influence on the life of the city and its inhabitants. The study also aims to examine the social and political status of the people who were involved in the cult, and to explore the relationship between the Imperial Cult and other cults in Perge.

Abstract

A Proposal for Identification of an Imperial Cult Priest Portrait from Perge

In the course of excavations at Perge in 2005, two portrait heads were uncovered in the east side of the western eighth porticus of the Colonnaded Street that extends in a north-south direction. These two portrait heads belong to a woman and a man carrying the crown of the Imperial Cult priesthood. These finds were published in an article by İ. Delemen. The iconography of the male portrait indicates a priest of the Imperial Cult, in his early forties, and of a very high social status. Stylistic and craftsmanship analyses indicate characteristics of the Antonine period, dating the portrait to *ca.* AD 180 (end of the reign of Marcus Aurelius - beginning of the reign of Commodus). The present study explores this male portrait in the context of inscriptions from Perge and its find-spot and makes a proposal for the identity of the person portrayed.

The Imperial Cult became a useful tool when politics and religion were united in the Roman Empire. It was one of the most effective instruments in the legalization of Roman sovereignty and its propaganda. For the time being, there is no evidence at hand for the presence of an Imperial Cult Temple in Perge. Yet, there is strong evidence that some part of the palaestra of the South Baths was spared for the Imperial Cult.

An inscription from the reign of Emperor Tacitus (AD 275-276) states that Perge had the title of *neokoros* since the reign of Vespasianus. It is claimed that the Imperial cult was initiated in Perge by C. Iulius Cornutus Bryoninus, the son of C. Iulius Cornutus (who commissioned the North Gymnasium and Cornutus Palaestra) and is of the Iulii Cornuti family of Perge. C. I. Cornutus Bryoninus was honored as head priest of the Imperial Cult by the people of Claudiconium and Konane in the province of Galatia. In other inscriptions, this person is honored by his brothers C. I. Cornutus Tertullus and C. I. Cornutus Trebonianus. He is mentioned as the head-priest of the Imperial Cult and the *agonothetes* of the Great Imperial Games (*Megala Kaisareia*) held every ten years in connection with this cult. C. Iulius Caesius Cornutus and Gnaeus Postumius Cornutus and his brother, from the same family, also served as the head-priest of the Imperial Cult during the Flavian period. Another Pergean who held this office in the Flavian period was Tiberius Claudius Apollonius who is claimed to be the same Apollonios who, together with his brother, commissioned the Demetrios-Apollonios Triumphal Arch. It would appear from this information that the Iulii Cornuti family was responsible for the founding and establishment of this cult in Perge. In the reign of Hadrianus, on the other hand, another leading family of Perge, namely the Plancii Vari, continued this office through the renowned female *euergetes* Plancia Magna.

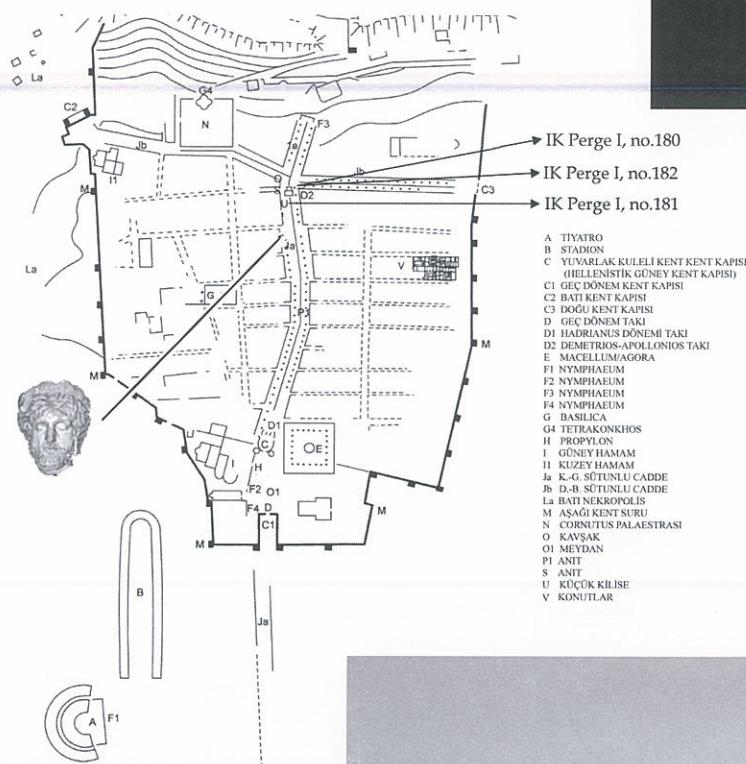
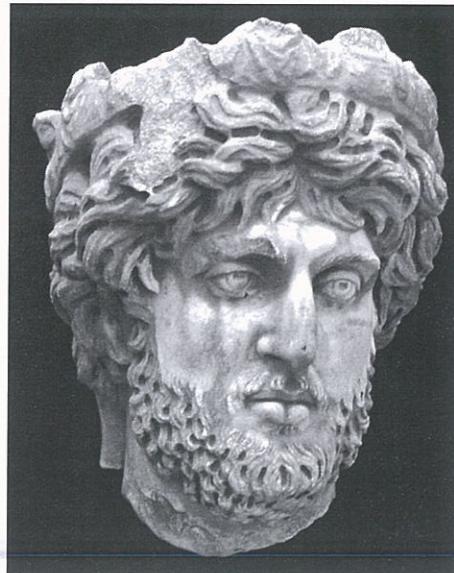
There are inscriptions concerning Titus Aelius Aurelius Asklepiades and Cn. Pedanius Valerianus as head-priests of the Imperial Cult in the Antonine period. However, only the inscriptions of Cn. Pedanius Valerianus were found in the North-South Colonnaded Street and the junction of both colonnaded streets.

The first inscription is found on a limestone base at the junction of the north-south and east-west colonnaded streets (IK Perge I, nr. 180). This honorary inscription in ancient Greek mentions the name of Cn. Pedanius Valerianus honored as the head-priest of the Imperial Cult by the Gerousia. Another inscription in ancient Greek concerning Cn. Pedanius Valerianus was found inside the small church (designated as U in the plan) on the north-south Colonnaded Street (IK Perge I, nr. 181). The inscription is on a rectangular limestone block belonging to a large base, then reused here. A statue of Cn. Pedanius Valerianus must have once stood on the base to which this inscribed block belonged. The inscription states that the Geraioi honor Cn. Pedanius Valerianus, who is a *logistes* (curator) from the *equestrian* class (ordo equester). Another inscription found in the southeast of the junction of both colonnaded streets reveals that Cn. Pedanius Valerianus was a citizen of Perge (IK Perge I, nr. 182). This ancient Greek inscription of the Antonine period mentions a Cn. Pedanius Saturninus Philotes who was a *bouleutes*, *demiourgos* and *gymnasiarkhos* at the same time in Perge and this person must have been a close relative of Cn. Pedanius Valerianus. Thus, this inscription allows us to say that Cn. Pedanius Valerianus, who was a close relative of the Pergaian *bouleutes* Cn. Pedanius Saturninus Philotes, was a Pergean.

When epigraphic evidence at hand is evaluated together with the find-spot of a portrait, a proposal can be made regarding the identity of the portrayed personage. The portrait in question was uncovered in a large piazza covering the seventh and eighth insulae of the north-south Colonnaded Street. Inscriptions in front of many columns of the porticus of the piazza, as well as many statue fragments and heads uncovered in the filling, suggest this piazza was particular representational place where leading figures of the city were honored and statues of worshiped deities were erected. This piazza retained its importance through the late antiquity and Byzantine periods but was re-arranged for other purposes. The portrait in question was uncovered in a gap in the floor pavement in front of a porticus raised at a later date. Thus, it is possible to claim that this portrait and other statues mentioned above once stood at an unknown spot in this carefully arranged piazza of the Roman Imperial period, but in the late antique-Byzantine period, it was used for ground filler when the piazza was re-arranged.

Almost the entire north-south Colonnaded Street has been excavated, and it is very unlikely to find another inscription honoring the Imperial Cult head-priest of the Antonine period here. Only two of portraits wearing the crown of the Imperial Cult head-priesthood from Perge were dated to the Antonine period and found in the north-south Colonnaded Street. When the inscriptions concerning Cn. Pedanius Valerianus, together with the portrait of the priest of the Imperial Cult and their findspots and dating, are considered, they correspond. Therefore, although it is not possible to determine decisively these two inscriptions belonged to the actual statue of this portrait, based on the data available it is possible to claim that Cn. Pedanius Valerianus, who is honored in these two inscriptions, is the person portrayed in this sculpture. Yet, it is possible to suggest that this portrait depicted a head-priest rather than a priest as Cn. Pedanius Valerianus is mentioned as the head-priest of the Imperial Cult.

Res. 1
Perge'de 2005 yılında
bulunmuş İmparatorluk
Kültü Rahibi Portresi,
Perge Kazısı Arşivi.

Res. 2
Perge Aşağı Şehir Planı
üzerinde İmparatorluk
Kültü Rahibi Portresi ve
ilgili yazıtların bulunduğu yeri,
Delemen 2009,
Fig. 1'den uyarlama.

Res. 3 Kuzey-güney doğrultulu Sütunlu Cadde üzerinde oluşturulmuş
meydanın güneyden görünümü, Perge Kazısı Arşivi.